

Satversmes tiesa

Preses relīze

• Lieta Nr. 2022-02-01 •

31.03.2023.

INFORMĀCIJA PAR LIETU Nr. 2022-02-01

““Par likuma „Par atjaunotā Latvijas Republikas 1937. gada Civillikuma ievada, mantojuma tiesību un lietu tiesību daļas spēkā stāšanās laiku un piemērošanas kārtību” 38. panta pirmās, otrās daļas un 42. panta pirmās daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1. un 91. pantam, kā arī 105. panta pirmajam un trešajam teikumam un likuma “Par atjaunotā Latvijas Republikas 1937. gada Civillikuma ievada, mantojuma tiesību un lietu tiesību daļas spēkā stāšanās laiku un piemērošanas kārtību” 42. panta trešās daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1. pantam un 92. panta pirmajam teikumam”

Satversmes tiesa 2023. gada 4. aprīlī plkst. 11.00 izskatīs lietu Nr. 2022-02-01 “Par likuma „Par atjaunotā Latvijas Republikas 1937. gada Civillikuma ievada, mantojuma tiesību un lietu tiesību daļas spēkā stāšanās laiku un piemērošanas kārtību” 38. panta pirmās, otrās daļas un 42. panta pirmās daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1. un 91. pantam, kā arī 105. panta pirmajam un trešajam teikumam un likuma „Par atjaunotā Latvijas Republikas 1937. gada Civillikuma ievada, mantojuma tiesību un lietu tiesību daļas spēkā stāšanās laiku un piemērošanas kārtību” 42. panta trešās daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1. pantam un 92. panta pirmajam teikumam”.

LIETAS DALĪBNIEKI

- Pieteikumu iesniedzēji: Gabriela Diāna Kaplāne, Žanete Aščuka, Ēriks Jaunzems, Aivars Zeltiņš, Sarmīte Zeltiņa, Inga Zeltiņa, Iveta Šēnhofa, Uldis Mežsēta, Inta Lapiņa, Mārtiņš Bērlands, Zigrīda Buša, Līga Žimante, Anita Trapāne,

Ruta Kalniņa, Ilmārs Tilgailis, Ilze Eris, Kaspars Brūvers, Inese Tilgaile, Nikola Buša, Uģis Eriņš, Mārtiņš Korsaks un SIA „LansiMed”.

- Institūcija, kas izdevusi apstrīdēto aktu: Saeima.

APSTRĪDĒTĀS NORMAS

Likuma “Par atjaunotā Latvijas Republikas 1937. gada Civillikuma ievada, mantojuma tiesību un lietu tiesību daļas spēkā stāšanās laiku un piemērošanas kārtību” (turpmāk – Spēkā stāšanās likums) 38. panta pirmā daļa nosaka: “Ja būve ir patstāvīgs īpašuma objekts saskaņā ar šā likuma 14. panta pirmās daļas 1., 2., 3. vai 4. punktu, līdz būves apvienošanai vienā īpašumā ar zemi būves īpašniekam uz likuma pamata ir lietošanas tiesības uz zemi, ciktāl tās nepieciešamas īpašuma tiesību īstenošanai pār būvi. Šāds likumisko lietošanas tiesību aprobežojums ir reālservitūts par labu būvei, kas ir patstāvīgs īpašuma tiesību objekts, un lietošanas tiesībām ir piemērojami Civillikuma noteikumi par reālservitūtu, ciktāl šis likums nenosaka citādi.”

Spēkā stāšanās likuma 38. panta otrā daļa paredz: “Būves īpašniekam uz likuma pamata ir pienākums maksāt lietošanas maksu zemes īpašniekam par zemes lietošanas tiesībām. Likumiskās lietošanas maksas apmērs ir četri procenti no lietošanā esošās zemes kadastrālās vērtības gadā, bet ne mazāks par 50 euro gadā. Būves īpašnieks un zemes īpašnieks var rakstveidā vienoties par citu lietošanas maksas apmēru. Šāda vienošanās nesaista nekustamā īpašuma ieguvēju, mainoties būves vai zemes īpašniekam.”

Spēkā stāšanās likuma 42. panta pirmā daļa noteic, ka šā likuma 38., 39., 40. un 41. pants stājas spēkā 2022. gada 1. janvārī.

Atbilstoši Spēkā stāšanās likuma 42. panta trešajai daļai zemes un būves īpašnieka savstarpējo tiesisko attiecību saturu nosakošās vienošanās vai tiesas nolēmumi nav spēkā ar 2023. gada 1. janvārī.

AUGSTĀKA JURIDISKA SPĒKA NORMAS

- Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 1. pants: “Latvija ir neatkarīga demokrātiska republika.”

- Satversmes 91. pants: “Visi cilvēki Latvijā ir vienlīdzīgi likuma un tiesas priekšā. Cilvēka tiesības tiek īstenotas bez jebkādas diskriminācijas.”
- Satversmes 92. panta pirmais teikums: “Ikviens var aizstāvēt savas tiesības un likumiskās intereses taisnīgā tiesā.”
- Satversmes 105. panta pirmais un trešais teikums: “Ikvienam ir tiesības uz īpašumu.”, “Īpašuma tiesības var ierobežot vienīgi saskaņā ar likumu.”

PIETEIKUMU IESNIEDZĒJU APSVĒRUMI

Pieteikumu iesniedzēju īpašumā ir zemesgabali vai domājamās daļas no zemesgabaliem, uz kuriem atrodas citām personām piederošas būves. Pieteikumu iesniedzēji uzskata, ka Spēkā stāšanās likuma 38. panta pirmā un otrā daļa rada viņiem Satversmes 105. panta pirmajā un trešajā teikumā ietverto tiesību uz īpašumu aizskārumu. Proti, Spēkā stāšanās likuma 38. panta pirmā un otrā daļa nepamatoti ierobežojot viņu tiesības rīkoties ar savu īpašumu, kā arī gūt no tā vēlamo peļņu. Pieteikumos arī norādīts, ka šāds pamattiesību ierobežojums nav samērīgs un pārkāpj Satversmes 1. pantā ietverto tiesiskās paļāvības principu. Spēkā likuma 38. panta otrā daļa un 42. panta pirmā daļa arī neatbilst Satversmes 91. pantam. Ar šīm normām bez objektīva un saprātīga pamata esot paredzētas atšķirīgas sekas atkarībā no zemes īpašnieka statusa un nekustamā īpašuma objekta. Proti, attiecībā uz zemes īpašnieku – privātu personu – tiesību uz īpašumu ierobežojums stājoties spēkā jau 2022. gada 1. janvārī, savukārt attiecībā uz zemes īpašnieku – publisku personu – šīs normas esot paredzēts piemērot tikai no 2024. gada 1. janvāra. Turklāt minētajās normās noteiktie ierobežojumi neatkarīgi no nekustamo īpašumu objektu atšķirībām esot attiecināmi uz visiem zemes īpašniekiem dalītā īpašuma gadījumos, tādējādi skarot zemes īpašniekus būtiski atšķirīgi. Arī Spēkā stāšanās likuma 42. panta trešā daļa neatbilst tiesiskās paļāvības principam un Satversmes 92. panta pirmajā teikumā ietvertajām tiesībām uz taisnīgu tiesu, jo faktiski pieļaujot, ka ar likumu tiek pārskatīti spēkā stājušies tiesas nolēmumi.

INSTITŪCIJAS, KAS IZDEVUSI APSTRĪDĒTO AKTU, – SAEIMAS – APSVĒRUMI

Saeima uzskata, ka Spēkā stāšanās likuma 38. panta pirmā, otrā daļa un 42. panta pirmā daļa atbilst Satversmes 1., 91. pantam un 105. panta pirmajam un trešajam teikumam un Spēkā stāšanās likuma 42. panta trešā daļa atbilst Satversmes 1. pantam un

92. panta pirmajam teikumam. Minētās normas vienkāršojot dalītā īpašumā iesaistīto personu tiesisko attiecību modeli – likumā esot noteikta zemes lietošanas maksa, vairs neesot nepieciešams slēgt savstarpējus līgumus un izrakstīt rēķinus, celt prasības tiesā par piespiedu dalītā īpašuma attiecību konstatēšanu un pienākuma būves īpašniekam par atlīdzības noteikšanu uzlikšanu. Zemes lietošanas maksa sastāvēt no divām komponentēm – ienākums, kura apmērs ir taisnīgs atbilstoši šī brīža ekonomiskajiem apstākļiem, un izmaksas, kas saistītas ar lietošanā esošās zemes atrašanos īpašumā. Proti, 2,1-2,5 procenti no zemes kadastrālās vērtības gadā un 1,5 procentu apmērā nekustamā īpašuma nodokļa kompensācija. Saeima arī norāda, ka tiesiskais regulējums dalītā īpašuma jomā neesot bijis pietiekami noteikts un nemainīgs, lai tam varētu uzticēties, un Pieteikumu iesniedzējiem nevarēja rasties aizsargājama tiesiskā paļāvība uz konkrētu tiesību saglabāšanu vai īstenošanu. Savukārt Spēkā stāšanās likuma 38. panta pirmā daļa atbilst Satversmes 91. pantam, jo visi zemes īpašnieki atrodies salīdzināmos apstākļos un pret visiem zemes īpašniekiem esot vienāda attieksme. Visbeidzot Spēkā stāšanās likuma 42. panta trešā daļa neskar *res judicata* principu un neierobežo Pieteikumu iesniedzēju Satversmes 92. pantā ietvertās tiesības uz taisnīgu tiesu.

PIEAICINĀTĀS PERSONAS

Personas vai to pārstāvji, kas savu viedokli snieguši rakstveidā: Tieslietu ministrija, tiesībsargs, Latvijas Banka, *Dr. iur.* Erlens Kalniņš.

Uz tiesas sēdi ar lietas dalībnieku piedalīšanos aicinātās personas vai to pārstāvji: Tieslietu ministrija, Valsts zemes dienests, Latvijas Banka, Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisija.

TIESAS PROCESS

Lietas Nr. 2022-02-01 izskatīšana tiesas sēdē ar lietas dalībnieku piedalīšanos tiks uzsākta 2023. gada 4. aprīlī. Tiesas sēde notiks klātienē.

Interesenti tiesas sēdi ar lietas dalībnieku piedalīšanos varēs vērot tiešraidē Satversmes tiesas mājaslapā un tiesas YouTube kontā. Informācija būs pieejama arī Satversmes tiesas twitter kontā @Satv_tiesa.

Tiesas sēdes laikā lietas dalībnieki izklāsta lietas faktiskos apstākļus un juridisko pamatojumu, tiek uzklausītas pieaicinātās personas, tad seko tiesas debātes un replikas. Tiesas sēde beidzas ar tiesas sēdes priekšsēdētāja paziņojumu par to, kad tiks pasludināts spriedums. Nolēmumu pieņem ne vēlāk kā 30 dienas pēc pēdējās tiesas sēdes.

Par nolēmuma pasludināšanas dienu un laiku tiks izsūtīta preses relīze un informācija tiks publicēta Satversmes tiesas mājaslapā sadaļā "Jaunumi", kā arī sadaļā "Lietas" pie šīs lietas numura.

Relīze sagatavota, lai informētu sabiedrību par Satversmes tiesas darbu. Detalizētāka informācija par Satversmes tiesas aktualitātēm, ierosinātajām un izskatītajām lietām pieejama Satversmes tiesas mājaslapā www.satv.tiesa.gov.lv. Aicinām sekot līdzī informācijai arī tiesas *Twitter* kontā [@Satv_tiesa](https://twitter.com/Satv_tiesa) un tiesas *Youtube* [kanālā](#).

Zanda Meinarte

Satversmes tiesas

Sabiedrisko attiecību speciāliste

Zanda.Meinarte@satv.tiesa.gov.lv

67830759, 26393803

Video par Satversmes tiesu [šeit](#).